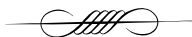

- ²⁴ *Sikou*, „rablók elleni ór”: viszonylag enyhe, negyedfokú kényszermunkát végző elítélt. Lásd SALÁT 2003: 139.
- ²⁵ *Hou*, „vigyáz(ó)”: a legenyhébb kényszermunka-büntetés. Lásd SALÁT 2003: 140, RCL: 88, A 103/1. jegyzet.
- ²⁶ Innen az írnok minden valószínűség szerint kihagyott néhány írásjegyet; a továbbiak alapján a hiányzó rész valószínűleg a következő: „szakáll-leborotválással és *sikou*vá tétellel [sújtandó]” (RCL: 154, A 97/2. jegyzet).
- ²⁷ *Tong yi qian*: a *tong qian* kifejezést egyik nagyobb szótár sem tartalmazza. Számunkra az összetevők jelentése alapján a „pénzt forgalomba hoz, továbbad” jelentés a legvalószínűbb. Ebben az esetben külföldi, illetve hamis, vagyis nem állami pénzöntődében készült pénzről van szó – feltételezve, hogy *Qin*ben ekkor a pénzöntés (a kínaiak nem verték, hanem öntötték a pénzt) állami monopólium volt, ami igen valószínű. A *tong qian* mindenesetre a D 160, 161, 162 alapján súlyos bűncselekménynek tűnik. Az SHD (229/1. jegyzet) szerint a *tong qian* jelentése „megvesztegetést követ el”, de ennek itt nem látjuk sok értelmét.
- ²⁸ *Tong ju*, ’akik együtt laknak’: a kifejezés jogi kategóriát takar, amelynek a bűnössel együtt elítélendők körének kijelölésekor van jelentősége.
- ²⁹ RCL: 126/4. jegyzet, SHD: 159/3. jegyzet, HULSEWÉ 1979: 25.
- ³⁰ Lásd 15. jegyzet.
- ³¹ Valószínűleg arról van szó, hogy az illető tudja, ötös csoportja (*wu*) valamelyik tagja elkövetett egy bűncselekményt, de feljelentésében tévedésből nem az elkövetőt nevezi meg.
- ³² A vádból kitűnik, hogy engedély nélkül tilos volt elhagyni *Qint*. (A helyhez kötésről lásd még FU 1996: 103.)
- ³³ *Liang*, „uncia”: elképzelhető, hogy a jutalom arany volt.

MOLNÁR GÁBOR

Kína WTO¹-tagságának előzményei és következményei

Bevezetés

2001. szeptember 17-én sikeresen befejezték azokat a tárgyalásokat, amelyek Kína WTO tagságának előfeltételét jelentették. Később, a Doha-i Miniszteri Konferencián hivatalosan is hatályba lépett az egyezmény, amivel Kína végérvényesen a világszervezet tagjává vált. A szervezet vezetőjének véleménye szerint, ezzel az aktussal a WTO egy jelentős lépést tett abba az irányba, hogy a szó szoros értelmében véve „világszervezet” legyen és széles körben elfogadott normáival és rendszerével előmozdítsa a világon a gazdasági kooperációt.² Nyilvánvalóan Kína WTO tagsága kölcsönös előnyöket és hasznot jelent, mind a szervezetnek, mind az új tagországnak. Tanulmányunkban részletesen kívánjuk megvizsgálni – a különböző nézeteket és szempontokat utköztetve – többek között a tagság történelmi előzményeit és – nem minden esetben pozitív – hatását a világgazdaság egyes szereplőire, illetve magára a belépő országra, Kínára.

A VILÁG MÁSODIK LEGMAGASABB ÉPÜLETE, SHANGHAI WORLD FINANCIAL CENTER KÍNÁBAN ÉPÜLT FEL. DE UGYANITT MÁR ÉPÜLNEK AZ ÚJABB TRÓNKÖVETELŐK ([HTTP://UPLOAD.WIKIMEDIA.ORG/WIKIPEDIA/COMMONS/C/C8/SWFC3600PPX4.JPG](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c8/SWFC3600PPX4.JPG))

„A Sárkány visszatérése”³: egy ország – két rendszer

A közel ötezer éves történelmi múlttal rendelkező Kína,⁴ abba a tágabb értelemben vett ázsiai gazdasági övezetbe tartozik, ahol az utóbbi két évtizedben fokozatosan jelentek meg szép gazdasági eredményeket felmutató országok (a négy „Kis Sárkány”: Dél Korea, Tajvan, Szingapúr, Hong Kong, mostanában pedig Malajzia, Indonézia és Thaiföld). Eredményeiket a gazdaság gyors és nagymértékű (évi 5% feletti) bővülése, a harmadik világra jellemző szegénység fokozatos felszámolása (korábban lásd: Japán) jellemzi. Noha, ezeknek a társadalmaknak a politikai berendezkedése sokban eltér egymástól, de közös vonásuk az, hogy az állam nagymértékben avatkozik bele a gazdasági életbe, illetve magas a termelékenység és megtakarítás (természetesen a helyi sajátosságok függvényében), amit egy nagyon pozitív munkamorál fűszerez.

Ehhez a gazdasági övezetbe tartozik a „visszatérő Nagy Sárkány” Kína, „egy ország – két rendszer” (politikai

szempontból szocialista, gazdasági szempontból kapitalista) berendezkedése. A gazdasági-társadalmi reformok már a '70-es évek folyamán elkezdődtek: a kollektívizmuson alapuló mezőgazdasági termelés fokozatos megszüntetésével, a pénzügyi decentralizációval, az árak fokozatos liberalizációjával, az állami vállalatok növekvő függetlenségével, a bankrendszer új alapokra helyezésével, a fogyasztói társadalom megszületésével, a nem állami szektor gyors növekedésével és a külföldi befektetések felé történő nyitással. Igazán látványos gazdasági – társadalmi változások a '80-as és a '90-es években történtek, folytatván a „két kultúra” (keleti–nyugati) szimbiózisának – Japán által megkezdett – hagyományát, amit leginkább a buddhista, vagy más helyi vallások kolostorai közt száguldozó gyorsvasutak idilli képe példáz.

Általános gazdasági jellemzők

Ebbe a szűkebb földrajzi – gazdasági régióba tartozó Kína gazdaságának számos területén 2005-re látható mennyiségi változások történtek. Kínában 2004-ben az éves összes GDP termelés 1649 milliárd USA dollár volt, aminek 14.4 %-a mezőgazdaságban, 53.1 %-a ipar és építőiparban, és 32.5 %-a szolgáltatásban keletkezett. A gazdasági növekedés üteme 2004-ben 9.5%, 2005-ben 8.5%-os volt és az egy főre jutó GDP a városokban 1138 US dollár, míg a falvakban 355 US dollár, ami az egyik legkisebb a világon. Beruházások a GDP 43.6%-át jelentik. A szegénységi küszöb alatt a társadalom 10%-a él (más számítások szerint ennél jóval több). Az infláció 2004-ben 3.9% volt. Aktív munkaképesek száma 791.4 millió fő. A mezőgazdaságban a munkavállalók 49%-a, az iparban 22%-a és a szolgáltatásokban 29%-a dolgozott (2003). Munkanélküli ráta 4.4%, ami különös tekintettel a vidéki területeken jelent problémát (egyes becslések szerint a valós munkanélküliség elérheti a 20%-ot is). Az ország legfontosabb mezőgazdasági termékei: rizs, burgonya, búza, kukorica, mogyoró, tea, köles, árpa, alma, gyapot, olajos magvak, disznóhús és hal. A legfontosabb ipari termékei: bányászat és ércfeldolgozás, acél, alumínium, vas és más fémek, szénbányászat, építési gépek gyártása, fegyverek gyártása, textilipar, kőolajipar, vegyi anyagok, műtrágyák, cipőipari termékek, gyermekjátékok, elektromos játékok, élelmiszer, szállítási eszközök: személygépkocsi, vasúti szerelvények, mozdonyok, hajók és repülőgépek, telekommunikációs eszközök stb. Az ipar növekedése 2005-ben 27.7 % volt. Külföldi valuta és aranykészletek: 795.1 milliárd US dollár, külföldi adósság 242 milliárd US dollár. Pénznem: jüan.⁵

A WTO-tagság követlen történelmi előzményei

Kína azon 23 ország közé tartozott, amelyek 1948-ban aláírták a GATT⁶-ot. Az 1949-es Kínai Forradalom után Taiwan bejelentette a GATT rendszerből történő kilépést, noha a pekingi kormány soha nem fogadta el ezt a visszalépési döntést. Közel negyven évvel később, 1986-ban Kína bejelentette azon szándékát, hogy folytatni kívánja a GATT-tal való együttműködését. Annak érdekében azonban, hogy „újra aktiválódjon” ez a tagság, Kínának számos gazdasági reformot kellett megvalósítania, ami megfelel a piacgazdaság követelményeinek.

Az ország, WTO-ba történő belépésének folyamatát egy munkacsoport koordinálta, amelynek tagjai képviselték az összes WTO tagország kormányának érdekeit. A munkacsoportot a GATT keretein belül alapították meg 1987-ben és csak a kínai árucserre kereskedelemmel foglalkozott. Később a Munkacsoport a WTO keretein belül folytatta a tevékenységét, ami már a szolgáltatások kérdéskörére, a vámmentesség megállapítására és a szerzői jogok védelmére is kiterjedt.

Kína WTO tagságának fő kérdéskörét a tagországokkal megvalósuló kétoldalú kapcsolatainak rendezése jelentette. Ezek jórészt a felek között történtek Genfben (a WTO székhelyén), vagy az érdekelt országok fő-

KÍNA ALÁÍRJA CSATLAKOZÁSÁT A KERESKEDELMI VILÁGSZERVEZETHEZ ([HTTP://WWW.WTO.ORG/IMAGES/IMG_10ANNIV/PHF_500.JPG](http://www.wto.org/images/img_10anniv/phf_500.jpg))

városokban. Más szükséges találkozók, megbeszélések és egyeztetések, amelyek a folyamat fontos részét képezték a már említett munkacsoport keretein belül történtek. Míg a kétoldali és a többoldali kapcsolatok célja, Kína kereskedelemre vonatkozó politikájának megváltoztatása, az áruk és szolgáltatások piac orientált rendszerhez történő átalakítása volt, addig a Munkacsoport a tárgyalások alakulásával foglalkozott és ellenőrizte a kínai fél által vállalt változtatások kivitelezését. Ez a munka a megbízott tisztviselők, az egyes tagországok kormányai, a munkacsoport és a kínai fél közreműködésével jó légkörben folyt.

A munkacsoportnak két fő feladata volt: a tapasztalatai alapján egy tanulmány és a Belépési Egyezmény elkészítése. Ehhez az egyezményhez számos kiegészítés kapcsolódik, mely gyakorlat általában jellemző a WTO egyezményekre és általuk speciális irányvonalakat szabnak az éppen aktuális kérdéskörön belül. Konkrétan: ezek a kiegészítések jelentik a garanciát a tagországok számára, hogy a jelölt ország teljesíteni fogja a tagsággal vállalt kötelezettségeket.

A belépés folyamata országok szerint változik és elhúzódhat több, mint egy évtizedig is, mint az Kína esetében is történt. Azért is lehet ez, mert a folyamat során konszenzussal döntenek a felmerülő kérdésekben, ami azt feltételezi, hogy mind a jelölt, mind a tagországok egyöntetűen egyetértenek azokban.⁷

Kína WTO tagságának előfeltétele: gazdasági kompromisszumok

A Qatari Miniszteri Találkozón (2001 novemberében) megvalósuló csatlakozást 15 évnyi előkészítő munka előzte meg a fent említett munkacsoport, illetve a tagországok képviselői és a jelölt ország részéről. A feladattal megbízott munkacsoport végül közel 900 oldalas dokumentumot nyújtott be a WTO 142 tagországának minisztereikhez a kínai csatlakozás vonatkozásában. Az előtárgyalások alatt Kína számos olyan kompromisszumos feltételt fogadott el, ami gazdaságának nyitását segíti elő, s ez által a világgazdaságba történő fokozatos integrációjának lehetséges menetét vázolta fel. Ezek között a kompromisszumok között a következők emelhetők ki⁸:

- A WTO tagországok Kínában megtelepülő vállalkozásait és befektetéseit nem diszkriminálják (tehát a hazaiakkal azonos elbírálás).
- A „kettős árak” megszüntetése, illetve annak a megkülönböztetésnek a megszüntetése, ami a hazai fogyasztásra és az exportra termelt áruk között tettek.
- A hazai ipar és beszállítók védelmének eltörlése azáltal, hogy megszüntetik az árak kontrolljának gyakorlatát.
- A WTO rendszerével harmonikussá tenni és átalakítani a belső törvényeket, vagy szükség esetén újakat alkotni.
- A belépéstől számított három éven belül garantálni kell a vállalatoknak azt a jogot, hogy minden nemű árut exportálhassanak és importálhassanak a vámhatárokon belül, néhány kivételtől eltekintve.
- Az export mezőgazdasági terményekre Kína nem vezet be új, vagy nem tart fenn állami támogatást.

Az államnak fenntartott jogok

Ugyanakkor Kína fenntartja az állam jogait a kereskedelem számos területén. Így, a

gabona-, a dohány-, az üzemanyag- és a bányászat területén, illetve egyéb nyersanyagok kereskedelmében az államnak megmaradt a privilégiuma. Szintén megfigyelhetőek voltak 2001-ig bizonyos korlátozások az áruk szállításának és elosztásának vonatkozásában a nemzeti vámhatárokon belül. Azonban a csatlakozás után ezek az „államnak fenntartott jogok” is eltörölődnek, vagy enyhébb mértékben ugyan de megmaradhatnak. Ez összefügg azzal is, hogy a szocializmus továbbra is meghatározó tényező a kínai gazdaságra nézve. Továbbra is központilag szervezett tervezdálkodás határozza meg a gazdaság fejlődésének főbb irányvonalait. Más területeken, mint a szerzői jogok védelme, Kína a TRIPS⁹ egyezményt alkalmazza a WTO-ba történő belépéstől kezdődően. Másrészt, a felvételtől számított 12 éven keresztül egy Átmeneti Védelmi Mechanizmust hoznak létre. Ez igénybe vehető a szervezet bármely tagja által, amikor a Kínából származó import termékek torzításokat generálnak a piacon azáltal, hogy fenyegetik annak az országnak a hazai termékeit, amely a mechanizmus igénybevételét kéri. Természetesen a többi tagország szintén köteles fokozatosan eltörölni azokat a tiltásokat, mennyiségi korlátozásokat, vagy egyéb eszközöket a kínai import termékekkel szemben, amelyek nem felelnek meg a WTO normáinak.

Szektoronkénti megegyezések

A)Áruk

Az árukra vonatkozó megegyezésekben Kína vállalta annak teljesítését, hogy fokozatosan eltörli a kereskedelmet akadályozó védővámokat és megnyitja piacát a külföldi országokból érkező áruk számára. Ez azt jelenti, hogy az összes védővámot eltörli az import áruk vonatkozásában. A vállalt kötelezettségeknek megfelelően a mezőgazdasági termékek átlag védővámja 15%-ra fog csökkenni, ami 0-65% közötti szórásnak az átlagát fogja jelenteni, ahol a gabonára alkalmazzák a legmagasabb értéket. Az ipari termékek átlag tarifája 8.9%-ra fog csökkenni (0-47% közötti értékekből), amelyből a fénykép, film és személyautó (és alkatrészek) termékek jelentik a legmagasabb értéket. A vámok egy részét már 2004-ben eltörölték, vagy csökkentették, de legkésőbb 2010-ig teljesen felszámolják azokat.

1. Textil és ruhaipar

A tagság kezdetétől Kína részben alkalmazza a szervezet érvényes irányelveit (Agreement on Textiles and Colthing). A vállaltak szerint, Kína 2004. december 31-ig teljesen eltörli azokat a kvótákat, amelyek a textilárukra vonatkoznak, de 2008-ig egy védőmechanizmusnak veti magát alá, ami által a többi tagország védelme biztosított arra az esetre, ha a Kínából származó textilárúk felborítanák országukban a belső piaci egyensúlyt e termékek vonatkozásában. Így, Kína az utóbbi években fokozatosan szüntette meg a ruházati és a textilipari termékek exportvámját (pl. 2005 második felében 81-féle ruházati és más textilipari termék exportvámját), hogy ezzel motiválja a kínai exportőröket, amire válaszul a nyugati importőrök mennyiségi kvótákat vezettek be 2005-ben. A kínai textil és ruházati export termékekre alkalmazván a megegyezésben olvasható védőmechanizmust.¹⁰ Ezt kiegyensúlyozandó, Bo Hszi-laj nyilatkozata szerint, Kína az agrár- és szolgáltatási piacának teljes körű megnyitását nem valósítaná meg a vállaltak szerint.¹¹

2. Mezőgazdasági termékek

Kína elfogadta a mezőgazdasági termékekre vonatkozó támogatások 8,5%-ra történő csökkentését. A mezőgazdasági termékek vonatkozásában, az országban érvényes védővám átlagát a már fent említett 15%-ra csökkentik.

B) Szolgáltatások

1. Telekommunikáció

Engedélyezetté válik a külföldi szolgáltatások beszállítóinak, hogy egyes vállalatokat (*joint venture*) hozzanak létre. Ezek már nem lesznek alávetve azoknak a mennyiségi korlátozásoknak, amelyek korábban léteztek a szektorban. A területi korlátozásokat részben megszüntetik, különös tekintettel egyes városokra, ahol megtelepülhetnek ezek a vállalkozások. A *joint venture* formáción belül, a külföldi befektetés nem haladhatja meg a 25%-ot. A belépéstől számított egy éven belül ez a határ 35%-ra emelkedik, három éves tagság után, pedig maximum 49%-ra. Ötéves tagság után (2006-tól) a területi korlátozások is teljesen megszüntek.

Ezeket a szigorú szabályozásokat akkor érthetjük meg, ha tekintetbe vesszük ennek a szektornak a dinamikus fejlődését és egyre meghatározóbb voltát a gazdaság egészére.

2. Bankszektor

A belépéstől számítva a külföldi bankok szolgáltatásai a klienseknek, külföldi valuták vonatkozásában, korlátozás nélkül engedélyezetté váltak Kínában. Ami a helyi pénzt (jüan) illeti: két éven belül engedélyezték (2003-ban), hogy külföldi bankok szolgáltatásokat nyújtsanak kínai vállalatoknak és a belépéstől számított öt éven belül (2006-tól) minden kínainak megkülönböztetés nélkül.

3. Biztosítások

A külföldi nem-életbiztosítók megtelepedése engedélyezetté vált *branch*, vagy *joint venture* formában, 51%-os külföldi részesedéssel. A tagság után két évvel (2003-tól) teljes külföldi tulajdonú biztosítóársaságok jöhettek létre (nem-életbiztosítás). Életbiztosítók, már a csatlakozás időpontjától 50%-os külföldi tulajdonnal alapíthatók voltak. Egyéb biztosítók (pl. utazással és szállítással kapcsolatos biztosítók) a belépéstől számítva, szintén *joint venture* formában 50%-os külföldi tulajdonnal működtethetőek, öt éves tagság után ez 100%-ra emelkedhetett.

A WTO-tagság hatása

Kína WTO-tagsága, a fent leírt megegyezéseknek megfelelően, nyilvánvalóan nagy lépést jelentett a szocialista gazdasági modelltől a kapitalista, nyitott gazdasági modell felé vezető úton. A 142 WTO-tagország felé történő nyitás lehetőséget hord magában a mai napig abból a szempontból is, hogy ne csak Kína gazdasága, hanem a többi tagország is profitáljon e kereskedelmi nyitásból. Ugyanakkor, annak ellenére, hogy Kína belső piacán hatalmas aránytalanságokat tapasztalhatunk (kelet-nyugat, észak-dél, gazdagok-szegények, városok-falvak, modern-premodern-posztmodern stb.), az ország már a 20. század utolsó évtizedében is a világ fő gazdasági centrumainak – mint például USA, Japán, vagy az Európai Unió – vetélytársává vált. Így a nemzetközi rendszer átalakulására több szinten is hatással van Kína, melyet a WTO tagság is erősít.

Kína kereskedelmi szerepének változása a dél-kelet-ázsiai régióban

Még mielőtt Kína multipoláris világban betöltött helyzetének változását elemeznénk, fontos megvizsgálunk a gigantikus ország gazdasági pozíciójának régió belüli pozitív változását, aminek a belső politikai – ideológiai változásokon túl, objektív okai is vannak.

Ezek között említhetjük az ország népességének abszolút méreteit (több, mint 1.3 milliárd lakos), vagy azt a tényt, hogy a világ egyik legdinamikusabban fejlődő gazdasági térségében található (Délkelet-Ázsia), ami magában hordja az átlagon felüli dinamikájú fejlődés kibontakozásának lehetőségét. Ezen kívül, a régióban nagy átalakulási folyamatoknak – megatrendeknek – lehetünk tanúi, amelyekből Kína egyre inkább kiveszi részét. Ezek közé tartozik például a nemzetállamok szerepének erősödése, a

belső felvevőpiac felértékelődése, a saját fejlődési modellek előtérbe állítása, a piacorientált vezetés, migrációk növekedése, tudásalapú ágazatok fejlesztése, a nők munkaerőpiaci szerepvállalásának növekedése.¹² Már a 90-es évek végén, régióban bekövetkezett valutaválság kezelésében sok köszönhető Kínának, hiszen a térséget sújtó pénzügyi krízis idején stabilan tudta tartani nemzeti valutáját, ami által stabilizáló nagyhatalomként ismerték el. Ugyanakkor, regionális szinten a Kínai Népköztársaság, Hongkong, Makaó és Tajvan között figyelhető meg egyre szorosabb együttműködés, ami már a WTO tagság előtt is előrehaladott volt. Az előbb említett országok (illetve Szingapúr) Nagy-Kína néven ismertek és a közöttük kibontakozó gazdasági integráció alapja elsősorban etnikai jellegű. Hongkong és Tajvan Dél-Kínába telepített át gazdasági egységeket (allokáció), ami a régió belüli gazdasági integráció folyamatát gyorsította fel. Dél-Kína olcsó munkaerővel, földdel, energiával, nyersanyaggal, helyi vállalkozókkal és káderekkel fogadja a külföldi tőkét. Hongkong kereskedelmi, pénzügyi (bankszektor) és információszolgáltatás területén biztosít kiváló regionális és globális kapcsolatokat. Tajvan a marketing szakértelmével, tőkeerejével, technológiai tudásával és innovációs képességével járul hozzá a régió gazdasági fellendüléséhez.¹³ Északon, Kína gazdasági és kereskedelmi kapcsolatai Koreával erősödnek, elsősorban Japán rovására. De nem szabad szem elől téveszteni azt a tényt sem, miszerint a térségben, Nagy-Kínán kívüli országokban is jelentős számú kínai él (Indonézia, Laosz, Burma, Vietnám, Thaiföld). Ez kulturális szempontból – ami sok esetben rokoni, családi, kereskedelmi kapcsolatokon nyugszik – határozza meg Kína régióban betöltött fontos szerepét.

A gigantikus ország WTO tagságával tovább erősödtek azok a régió belüli gazdasági és kereskedelmi szálak, amelyek nemcsak Kínának kedveznek, de elsősorban annak pozícióját erősítik. Kína fő export partnerei közül Hong-Kong 17%-kal (2. hely), Japán 12,4%-kal (3. hely), Dél-Korea 4,7%-kal (4. hely) is a Dél-Kelet Ázsiai régióból kerülnek ki hasonlóképpen, mint az első három legfontosabb import partnere: Japán 16,8%, Tajvan 11,4%, Dél-Korea 11,1%. Noha ezek az arányszámok önmagukban nem jelentenek Kína vezető-szerepét a

COUNTERTHINK

A KÍNAI GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNY MEGIHLETI MÉG A KARIKATURISTÁT IS ([HTTP://GLOBALECONOMY.FOREIGNPOLICYBLOGS.COM/FILES/2009/12/CHINA-ECONOMIC-POWER-CARTOON.JPG](http://globaleconomy.foreignpolicyblogs.com/files/2009/12/china-economic-power-cartoon.jpg))

régióban és a térségben, mégis, a Kína szerepvállalása körül kialakuló export–import koncentráció már nyilvánvalóan ezt sugallja. 2004-re az árukereskedelem értéke alapján – úgy az export, mint az import vonatkozásában – egész Ázsia (tehát nem csak a délkelet-ázsiai régió) vezető nagyhatalmává emelték Kínát (1. ábra).

1. ÁBRA **ÁZSIA ELSŐ ÖT VEZETŐ ÁRUEXPORTŐR ÉS IMPORTŐR ORSZÁGA 2004-BEN (MILLIÁRD US\$)**
FORRÁS: WTO (2005)

Ország	Export	Import
1. Kína	593,3	561,2
2. Japán	565,8	454,5
3. Hong-Kong	265,5	272,9
4. Korea	253,8	224,5
5. Taipei (Chinese)	182,4	168,4

De a gazdasági mutatókon túl egyes szakértők történelmi korok eszméinek újjáéledését látják felfedezni a „Visszatérő Sárkány” egyre erősödő dominanciájában. „...Mint Ázsia hagyományosan meghatározó nagyhatalma, úgy tűnik, hogy Kína – a Nyugattal és Japánnal szembeni évszázados alárendeltségének lezárásával – történelmi pozícióinak visszaszerzésére készül.”¹⁴

A TRIÁD-on belüli erővonalak átrendeződése

Kína WTO tagsága, a kapitalista világ globális szintű újrendeződésére is hatással van: egyrészt a csendes-óceáni térségre gyakorolt hatásával, pl. a Japán gazdasági tér fokozatos háttérbeszorulásával, másrészt a TRIÁD-on (Európai Unió, Észak-Amerika, Ázsia) belüli erőviszonyok átrendeződésével. Ez azt jelenti, hogy Kína Dél- Kelet Ázsiai régióban betöltött szerepének növekedése nyilvánvalóan hatással van Ázsia TRIÁD-on¹⁵ belüli súlyának növekedésére is, hiszen bizonyos kereteken és normákon belül – amiket a WTO szab meg – a kínai gazdaság termékei kijutnak a világpiac jelentős területére és a világ országainak termékei a kínai piacra érkeznek, ami által Ázsia gazdaságának pozíciója erősödik a kínai jelenlétén keresztül. Számszerűsítve az elhangzottakat, 2004-ben a kínai export, a CIA adatai szerint 752.2 milliárd USA dollár (más adatok szerint 762 milliárd USA dollár) volt. 2004-ben az ország fő – kontinensen kívüli – exportpartnerei a következő országok voltak: USA 21.1%-al (1. hely), és Németország 4%-al (5. hely). Az ország összes importja (szintén CIA adatok szerint, 2004) 631.8 milliárd USA dollár (más adatok szerint 660.1 milliárd USA dollár). Fő – kontinensen kívüli - import partnerei: USA 8% (4.hely), Németország 5.4% (5.hely). A két, gazdasági szempontból meghatározó kontinens (Európa és Amerika, elsősorban Észak-Amerika) országaival megvalósuló és egyre erősödő kínai kereskedelem növekedése azt eredményezi, hogy a korábbi NAFTA–EU–Japán gazdasági és kereskedelmi tengely, ami a második világháború végétől kezdődően egyre inkább meghatározta a nemzetközi kereskedelem színterét, áttolódik egy NAFTA–EU–Kína tengely felé. Kína egész világgal megvalósult összes kereskedelmének változásait 1994–2005 között a 2. ábra mutatja.

2. ÁBRA KÍNA KERESKEDELME A VILÁGGAL (MILLIÁRD US \$)

FORRÁS: PRC GENERAL ADMINISTRATION OF CUSTOMS, CHINA'S CUSTOMS STATISTICS

Év	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Export	121.0	148.8	151.1	182.7	183.8	194.9	249.2	266.2	325.6	438.4	593.4	762.0
Változás %-ban	32.0	23.0	1.5	20.9	0.5	6.1	27.8	6.8	22.3	34.6	35.4	28.4
Import	115.6	132.1	138.8	142.4	140.2	165.7	225.1	243.6	295.2	412.8	561.4	660.1
Változás %-ban	11.2	14.3	5.1	2.6	-1.5	18.2	35.8	8.2	21.2	39.9	36.0	17.6
Total	236.6	280.9	289.9	325.1	324.0	360.6	474.3	509.8	620.8	851.2	1,154.8	1,422.1
Változás %-ban	20.9	18.7	3.2	12.1	-0.4	11.3	31.5	7.5	21.8	37.1	35.7	23.2
Balance	5.4	16.7	12.3	40.3	43.5	29.2	24.1	22.5	30.4	25.5	31.9	101.8

A fenti statisztikából láthatjuk, hogy a kínai összes áruexport 1994 óta több mint hatszorosára emelkedett, illetve 2001-től, tehát a WTO-csatlakozástól számítva, több mint a duplájára nőtt. Az export termékek közül a legfontosabbak elektromos gépek és eszközök, vas-acél, optikai és orvosi eszközök, bútorok, játékok, organikus és nem organikus vegyszerek, cipők és műanyagok stb. Ugyanakkor, az import közel hatszorosára nőtt a statisztikában szereplő évek alatt, és mint az export, 2001-től ez is ugrásszerűen megemelkedett: a 2001-es 8,2%-os növekedés 2002-ben már 21,2%-os volt. A legfontosabb import termékek jórészt megegyeznek a meghatározó export termékekkel, de különösen fontos szerepet játszik a kőolaj, üzemanyagok, ásványok, elsősorban a réz.

Egy másik szempontból megközelítve a kérdést, a nagy gazdasági központok, a Triád¹⁶ és az újonnan feltörekvő országok lehetőséget is látnak a kínai felvevőpiacban, ahol több, mint 1,3 milliárd potenciális vásárlónak (fogyasztónak) kínálhatják termékeiket megvételre. Különösen fontos ezt megemlíteni azért, mivel az ún. fejlett gazdaságú országok, rendszeresen szembenéznek a „telítettség” problémájával, vagyis azzal, hogy termékeikből a belső piacon a szükségesnél jóval többet kínálnak megvételre a valós felvevő kapacitásnál. Így, a kínai piacért történő versenyben főszerepet játszó országok közötti kereskedelmi harc valószínűleg azon fog eldőlni, hogy ezek milyen innovációs stratégiákat fognak felhasználni kapcsolataik építése során ezzel a tradicionálisan protekcionista és elszigetelt óriási nemzettel. Az említett versenyben különösen fontos jelentősége van az USA-nak, akitől Kína – a két ország közt minden látható és nem látható feszültség ellenére – sok segítséget kapott az utóbbi években, különösen a WTO-ba történő csatlakozáshoz. Mindez, természetesen nem érdek nélkül, hiszen évek óta az Egyesült Államok meghatározó szerepet játszik a kínai export–import alakulásában (lásd a 3–4. ábrát).

Úgy tűnik, hogy Kína WTO tagságával nem csak gazdasági szempontból nyer az emberiség nagy közössége. Ugyanis a kereskedelmi kapcsolatok rendeződése, vagy „új alapokra” helyeződése a hatalmas ázsiai országgal fontos lépést jelenthet a Kelet–Nyugat (és talán az Észak–Dél) közt feszülő gazdasági, politikai, szociális és végeredményben kulturális ellentétek, vagy feszültségek normalizálódásában. Ezt látszik alátámasztani az a tény, hogy az utóbbi években a Kínával folytatott árucseré rendszerében tovább erősödik a pozíciója néhány Ázsiától igen távoli országnak, mint az Egyesült Királyságnak, Hollandiának és Németországnak. Bizonyos szempontból, egy új korszak kezdetét jelentheti az, hogy a kereskedelem lehetőségeinek felhasználásával, az USA–Kína, sőt a Kína–Oroszország kapcsolatok is, folyamatos ártértékelődése valósul meg.

3. ÁBRA **KÍNA FŐBB EXPORT PARTNEREI (MILLIÓ US\$)**

FORRÁS: PRC GENERAL ADMINISTRATION OF CUSTOMS, CHINA'S CUSTOMS STATISTICS

Hely	Ország/régió	2005	Változás %-ban előző évhez viszonyítva
1.	Egyesült Államok	162,899.6	30.4
2.	Hong Kong	124,481.1	23.4
3.	Japán	83,992.1	14.3
4.	Dél-Korea	35,109.3	26.2
5.	Németország	32,527.6	36.9
6.	Hollandia	25,876.8	39.7
7.	Egyesült Királyság	18,977.0	26.8
8.	Szingapúr	16,632.6	31.1
9.	Tajvan	16,549.6	22.2
10.	Oroszország	13,212.2	45.2

4.ÁBRA **KÍNA FŐBB IMPORT PARTNEREI (MILLIÓ US\$)**

FORRÁS: PRC GENERAL ADMINISTRATION OF CUSTOMS, CHINA'S CUSTOMS STATISTICS

Hely	Ország/régió	2005	Változás %-ban előző évhez viszonyítva
1.	Japán	100,451.6	6.5
2.	Dél-Korea	76,822.0	23.4
3.	Tajvan	74,684.4	15.3
4.	Egyesült Államok	48,726.3	9.1
5.	Németország	30,724.4	1.2
6.	Malajzia	20,096.2	10.6
7.	Szingapúr	16,516.4	18.0
8.	Ausztrália	16,186.5	40.1
9.	Oroszország	15,890.9	31.0
10.	Thaiföld	13,991.9	21.2

Magyarország és Kína kereskedelmi kapcsolatainak átalakulása

Másrészt, a globalizált világ főszereplői mellett, egy az előzőekhez viszonyítva kisebb jelentőségű, de számunkra igen fontos közép-európai ország, Magyarország, is érzi hatását annak a változásnak, amit Kína 2001-es WTO csatlakozása jelent. Az utóbbi években a két ország közötti árucseré forgalom a többszörösére emelkedett, különös tekintettel az importra, ezen belül a gépek és berendezések arányára. Részletesebben az 5. ábra mutatja be a 2003–2004-es évek ide vonatkozó statisztikáit, mint részeredményét az utóbbi öt év változásainak.

5. ÁBRA A MAGYAR–KÍNAI ÁRUFORGALOM ÉRTÉKE (MILLIÓ US \$-BAN) ALAKULÁSA
ÁRU FŐCSOPORTONKÉNT (FORRÁS: KÜM HONLAP)

Árúfőcsoport	Export 2003	Export 2004	Import 2003	Import 2004
Élelmiszerek, ital	2.8	1.2	4.1	9.9
Nyersanyag	5.9	7.5	3.6	3.5
Energiahordozók	0.2	0.5	-	0.0
Feldolgozott termékek	34.3	41.4	209.1	383.8
Gépek, berendezések	134.9	339.8	819.0	2.474,8
Összesen	178.1	390.4	1.035,8	2.872,0

Végül, de nem utolsó sorban, ami a kapitalista világ „perifériáját” illeti, valószínűleg a kínai gazdaság termékeinek hatalmas mennyiségben történő megjelenése lesz jellemző ezeken a területeken, tekintettel azok megfelelően versenyképes (alacsony) fogyasztói árára, mint például Mexikó esete.¹⁷ Noha, Kína 2001-ben csatlakozott a Bangkoki Egyezményhez is, illetve 2003-tól preferenciális vámelhárításban részesít egyes legkevésbé fejlett országokat, köztük 2005-től 25 afrikai ország egyes termékeire 0%-os vámot alkalmaz, ennek ellenére – mivel ezek az országok (Ázsia, Afrika, Latin-Amerika szegény országai) kevés olyan termékkel rendelkeznek, ami nagy keresletnek örvendene Kínában – úgy tűnik több problémát generál számukra a kínai WTO tagság, mint előnyt.¹⁸

Konklúziók

Kétség kívül, Kína WTO tagsága jelenleg is folyamatosan hatást gyakorol a nemzetközi rendszerre. A nemzetközi kereskedelmi normákhoz történő igazodás, azok elfogadása a kínai diplomácia egyik legjelentősebb eredménye volt a közelmúltban. Ez nem független attól a tényről, hogy Kína gazdasága az utóbbi negyed évszázadban fokozatosan változott egy központilag meghatározott rendszerről – ami meglehetősen zárt volt a külvilág felé – egy piac orientált gazdaság felé, amelyben a magán szektor meghatározó szerephez jutott. A kínai reformok fokozatosan adtak teret a társadalmi és gazdasági változásoknak. 1978 óta a GDP több mint tízszeresével növekedett. 2005-ben Kína a vásárlóerő- paritás alapján az USA után a második helyet foglalta el a világ országai között és még ebben az évben a legnagyobb állami bank került részben külföldi tulajdonba. A gazdaság növekedése nagy impulzust kapott a számítástechnika fejlődésével, különös tekintettel a 21. század „húzóágazatának”, az internetnek köszönhetően. 2005-ben 100 millió kínai internet-felhasználó volt számon tartva. A kínai gazdaság fokozatos világgazdaságba történő beintegrálódása által a városi munkahelyek száma is nőtt, noha a vidék helyzete sok esetben megkérdőjelezhető ebből a szempontból.

Ezekhez a pozitív hatásokhoz és a tanulmányunkban bemutatott változásokhoz, nagymértékben hozzájárult a WTO tagság is, ami által Ázsia második legnagyobb országa a világgazdaság egyre fontosabb szereplőjévé vált. Noha, már 2002-ben a hetedik legnagyobb exportőr (249. 200 millió US \$) és nyolcadik legnagyobb importőr (225.100 US \$) volt, a

szolgáltatások vonatkozásában a 12. legnagyobb exportőr (29,700 millió US\$) és 10. importőr volt a világon (34,800 millió US\$), ezek a pozíciói csak erősödtek 2001 óta. Ezzel folytatódni látszik a kínai gazdaság belső növekedése és külső terjeszkedése a világban, ami kapcsán több dilemma is megfogalmazódik. Az egyik közülük az „ötödik modernizáció” problémája – korábban már volt négy Teng Sziiao-Ping elnök nyomán: a mezőgazdaságban, az iparban, a honvédelemben, a tudományban-technológiában.¹⁹

Ugyanakkor, a pozitív gazdasági változások ellenére, az országon belüli gazdasági megosztottság problémáját továbbra sem sikerült megoldani. Az Észak–Dél, Kelet–Nyugat tengely mentén megfigyelhető törésvonalak továbbra is nehézségeket okoznak és a fejlesztési övezetek szerinti felosztás sem tudta megoldani az általuk felmerülő ellentmondásokat. A legfejlettebb és a legelmaradottabb tartományok közötti eltérések hatalmas differenciát mutatnak, úgy az egy főre vetített export volumen tekintetében, mint az előállított GDP arányában. Noha, az elmaradottabb területek fejlesztése előtérbe került, a gazdasági beruházásokat gazdaságpolitikai eszközökkel ösztönözték, jelentős változást azonban nem sikerült felmutatni. Ebben a kontextusban a keleti part 12 közigazgatási egysége 57,9%-os arányban, az ország középső 9 körzete 28%-os, a nyugati területek (8 körzettel) 14,1%-os megoszlásban járultak hozzá a GDP előállításához a '90-es évek második felében. A központi hatalom és az egyes tartományok, illetve a tartományok közt feszülő ellentétek, rivalizálás és verseny tovább hátráltatják a hatásosabb gazdasági fejlődés kibontakozását.²⁰

Parrett (2005) szerint az „ötödik modernizáció” során a kínai cégek terjeszkedése figyelhető meg a világban, noha ez nem minden esetben egyértelműen történik a nagy multinacionális cégekkel kialakuló verseny során. Ezzel párhuzamosan, az alapkérdés a gazdasági folyamatokba történő állami beavatkozás mértéke körül forog, amit az „államnak fenntartott jogok”-kal akarnak megoldani a WTO tagság után is. Ugyanis, továbbra is számos kínai nagyvállalat profitál abból az „inkubátor-rendszerből”, amit az állami támogatás eredményeképpen kap abból a célból, hogy korrigálni tudja a veszteségeit. Ám ahhoz, hogy a globalizált világ stabil és valóban versenyképes szereplőivé váljanak a kínai cégek, változtatniuk kell – többek között ezen a gyakorlaton is.²¹

Az előrejelzések szerint, a következő 20 évben Kína túl fogja szárnyalni Japánt, és a világ második legnagyobb kereskedelemmel bíró országa lesz. Sőt, 2020-2030 között Kína a világ legnagyobb gazdaságává növi ki magát, ha folytatja azt az utat, amit már a WTO tagság előtt megkezdett és a belépéssel folytatott.

Ezektől a tapasztalatoktól és előrejelzésektől nem függetlenül, a közelmúltban, 2005. októberében, a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága elfogadta a 11. Ötéves Tervet. A Terv a GDP-re vonatkozó egységenkénti 20%-os energiafogyasztás csökkenést és 45%-os GDP növekedést irányoz elő 2010-ig. Szintén megemlíti a környezetvédelem fontosságát, de nem vázol fel lehetséges politikai stratégiákat ennek megvalósítására.

Ugyanakkor, ne feledkezzünk meg a sikeres statisztikák mellett az „árnyoldalról” sem. Az egy főre jutó jövedelem alapján 150 millió kínai él a nemzetközileg is elfogadott jelzők alapján meghatározott szegénységi küszöb alatt. Másik negatívum, a már említett, földrajzi különbségekből adódó gazdasági fejlődési egyenlőtlenség: a keleti parton sokkal gyorsabb és nagyobb a fejlődés üteme, mint az ország más területein. A kormány folyamatosan küzd több tízmillió munkahelyért, azon kínaiak számára, akik elvesztették státuszaikat az állami cégeknél, vagy a szegényebb területekről érkeztek a gazdaságilag nagyobb perspektívát jelentő régiókba. Szintén problematikus területet jelent a gazdasági bűncselekmények, és a korrupció

illetve a gyors gazdasági növekedés okozta környezetszennyezés. Különösen nagy kihívást jelent a levegőszennyezésnek, a termőföldek eróziójának és a vizek szennyezettségének csökkentése. 100-150 millió munkanélküli – korábban mezőgazdasági dolgozó – ingázik a városok és a falvak között, alulfizetett, részidős munkát végezven. Végül, de nem utolsósorban megemlíthetjük, hogy az „egy gyerekes” családpolitikának köszönhetően, Kína ma a világ egyik leggyorsabban öregedő országa, ami néhány év múlva beláthatatlan szociális következményeket vonhat maga után a nyugdíj rendszer és az idősgondozás területén.

Az említett problémák alapján mondhatjuk, hogy úgy Kína, mint az egész Nyugati civilizáció jövőjét, a gazdasági növekedés valós és virtuális adatai mellett az fogja meghatározni, hogy a fent említett, a „társadalomból kirekesztett”, vagy periférikus helyzetben lévő egyének és csoportok problémái és érdekei milyen mértékben találnak meghallgatásra és milyen társadalmi – politikai megoldási alternatívákat fognak kidolgozni annak érdekében, hogy a tapasztalt diszkriminatív társadalmi mechanizmusok enyhüljenek, vagy megszűnjenek.

Ezekre a kérdésekre még nincsenek kiforrott válaszok, vagy alternatívák, sem a kínai kormány, sem a WTO részéről. Mégis, véleményünk szerint, úgy az eddigi eredmények, mint a jövő sikerei ezeknek a még nem létező alternatíváknak az életképességétől, vagy életképtelenségétől függenek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BLUNDEN, C. – ELVIN, M. (1995): *A kínai világ atlasza*. Budapest, Helikon.
- Diario del pueblo (2002) In *Se inauguró la sede de la misión China ante la OMC*. 2002.01.09.
- García, P. (2001): El Regreso del Dragón, Geopolítica de Asia y el Pacífico, Universidad externado de Colombia, Colombia
- Kína (2005): Kína a textilvita rendezéséhez köti néhány piac megnyitását. *Népszabadság*, 2005. június 3., MTI/APA/Reuters.
- MÉSZÁROS, K. (2002): A kínai „közös piac”. *Élet és Tudomány*, 2002. február.
- MÉSZÁROS, K. (2001): Kína a világban. In *Magyar Tudomány*, 2001, Budapest, MTA.
- PARRETT, W. G. (2005): China's fifth modernization: The next generation of multinationals.
- ROSAS, M.C. (2001): *La economía internacional en el siglo XXI*. Mexikó, UNAM.
- TÓTH, J. (2001)(szerk.): *Általános társadalomföldrajz* I. Budapest – Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- WTO News (2001): WTO successfully concludes negotiations on China's entry, Press/243. http://www.wto.org/english/news_c/pres01_c/pr243_e.htm.
- WTO (2005): International trade statistics 2005, Switzerland.

FELHASZNÁLT HONLAPOK

- Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma honlap. http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Ketoldal_u_kapcsolatok/Azsia/kina/gazdasagi.html
- The USA – China business council. <http://www.uschina.org>
- CIA The World Fact Book. <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/>

JEGYZETEK

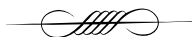
- ¹ Világkereskedelmi Szervezet.
- ² Diario del pueblo, 2002.
- ³ A cím Pío García: El Regreso del Dragón (2001) című munkájára utal, amelyben a kiváló politikus és kelet specialista messzemenően elemzi az ország (Kína) sajátos geopolitikai

helyzetét és stratégiai helyzetének (gazdasági, politikai) változásait a régióban.

- 4 Blunden–Elvin, 1995.
- 5 CIA The World Fact Book, China; Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma honlap.
- 6 Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény, aminek célja a világkereskedelem liberalizálására.
- 7 WTO News, 2001.
- 8 WTO News, 2001.
- 9 Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights.
- 10 MTI/APA/Reuters, 2005.
- 11 Kína, 2005.
- 12 Mészáros, 2002.
- 13 Mészáros, 2002.
- 14 Mészáros, 2001. 558.
- 15 Tóth, 2001.
- 16 Tóth, 2001.
- 17 Rosas, 2001.
- 18 A KÜM honlapja.
- 19 Parrett, 2005.
- 20 Mészáros, 2001.
- 21 Parrett, 2005.

KOMÁROMI CSABA

Bevezetés Korea történelmébe

A Koreai-félsziget mintegy 221000 km² területű, és Észak-Észak-Nyugati és Dél-Dél-Keleti irányban nyúlik el a Sárga- és a Japán-tenger között. A japán szigetvilágtól a 150 km széles Koreai-szoros választja el. Nyugati és déli partja mentén mintegy 3500 kisebb sziget található. Az ázsiai kontinensről észak felől jól elhatárolják a Jalu, és a Tumen folyók, melyek természetes országhatárok. A félsziget felszínének 70%-t borítják hegyek. Ezek átlagmagassága 482 méter. A félsziget legmagasabb pontja a Pektu, mely egy 2744 méter magas kialudt tűzhányó. A Jalu, és a Tumen folyókon kívül jelentős folyó még a Tedong és a Han. A félsziget éghajlata átmeneti jellegű, északi felén a téli középhőmérséklet kemény és hideg, addig a déli felén enyhébb, köszönhetően a tenger közelségének. A nyári középhőmérsékletben már kisebb az eltérés. A csapadékban – az elzárt völgyek kivételével – mind az északi, és mind a déli rész rendkívül gazdag. A növénytakaró is változatos: északon a szibériai tajgára emlékeztető növényzet (túlevelű és vegyes lombos), délen a meleget kedvelő növények találhatóak. Északon sok a kúszónövény és a páfrány, délen pedig a szubtrópusi növények (pl. bambusz). A félsziget állatvilága, azon belül a madárvilág igen gazdag, és sok a kihalóban lévő faj. A part menti tengerek faunája is rendkívül gazdag.¹